

นิติศาสตร์แนวพุทธ : Buddhist Law

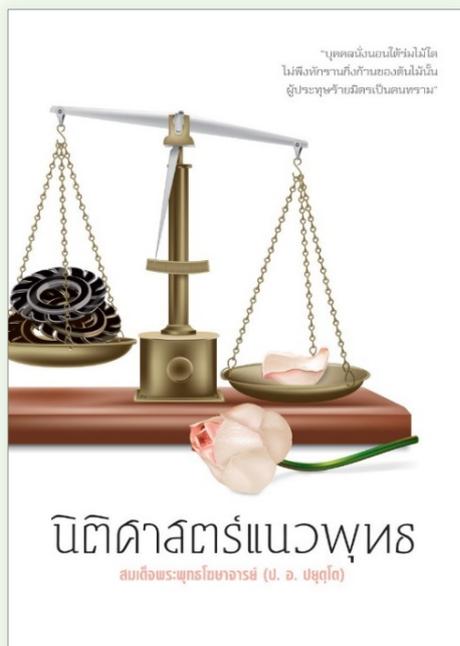
¹โอบาส ศุภจิตเมตตา และ ²ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม

¹Ohpas Supajitmetta and ²Thanarat Sa-ard-iam

^{1,2}วิทยาเขตสุรินทร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2}Surin Campus, Mahachulalongkomrajavidyalaya University.

²Corresponding Author's Email: thanarat.mcusr@gmail.com

ผู้แต่ง: สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต)

สำนักพิมพ์: สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด

ปีที่พิมพ์: ธันวาคม 2539

จำนวนหน้า: ความหนา 132 หน้า จำนวน 3 บท

ISBN: 974-8239-34-9

บทนำ

หนังสือนิติศาสตร์แนวพุทธ เขียนโดยสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) พิมพ์ครั้งแรก ปี 2539 โดยสถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด พิมพ์เป็นธรรมทาน ในเดือนธันวาคม จำนวน 133 หน้า เป็นหนังสือที่มีการนำเสนอ ด้วยวิธีการยกหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับอธิบายประกอบกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นศาสตร์สมัยใหม่

แรงบันดาลใจของผู้วิจารณ์ในการเลือกหนังสือเล่มนี้มาวิจารณ์นั้น คือ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับหลักนิติศาสตร์ อันว่าด้วยการศึกษาวิชากฎหมาย โดยเฉพาะเนื่องจากผู้วิจารณ์มีความรู้ทางด้านนิติศาสตร์และมีประสบการณ์ในการใช้กฎหมายมาเป็นเวลายาวนาน เพื่อจะได้เห็นประโยชน์ในการใช้กฎหมายกับหลักการพระพุทธศาสนาว่า มีความสอดคล้องและเอื้อประโยชน์กันอย่างไร ซึ่งโดยข้อเท็จจริงแล้ว หลักกฎหมายกับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกันเสมอ คือ เป็นหลักที่ให้ทุกคนปฏิบัติตามหลักกฎหมาย ส่วนหลักธรรมก็ให้คนปฏิบัติตามหลักธรรม ทั้งนี้ เพื่อที่จะให้บุคคลทุกคนอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข ด้วยการ

ปฏิบัติตามหลักกฎหมายและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กฎหมายกับหลักศีลธรรมนั้นมีความผสมกันอย่างกลมกลืน

เหตุผลที่เลือกวิจารณ์หนังสือเล่มนี้เพราะว่าผู้เขียนเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงในทางวิชาการแนวพุทธศาสนามาเป็นเวลายาวนานแล้ว และในการศึกษานิติศาสตร์ก็เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและนำหลักธรรมมาปฏิบัติด้วยกันได้อย่างกลมกลืนกัน นิติศาสตร์แนวพุทธ คือ แนวคิดการศึกษากฎหมายที่นำหลักคำสอนและปรัชญาของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม แนวทางนิติศาสตร์แนวพุทธให้ความสำคัญกับการพัฒนาจิตใจของบุคคลและเสริมสร้างความเป็นธรรม ตามหลักอริยสัจ 4 คือ การเข้าใจทุกข์ การรู้ถึงของเหตุของทุกข์ การรู้วิธีการดับทุกข์ และการปฏิบัติตามอัมมีศีล สมาธิ สติ ปัญญา หนังสือเล่มนี้ชี้ให้เห็นว่า การจัดความยุติธรรมไม่ควรเป็นเพียงแต่การบังคับใช้กฎหมายตามตัวบท ต้องคำนึงถึงความกรุณาและประโยชน์ของผู้เกี่ยวข้องด้วย

ภาพรวมทั้งหมดในหนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่เกี่ยวกับหลักธรรมในพุทธศาสนากับนิติศาสตร์ผสมกลมกลืนกันอย่างชัดเจน เพื่อให้สะดวกต่อการอ่านให้เข้าใจง่ายขึ้น มีเนื้อหาสำคัญ แบ่งเป็น 3 บท บทที่ 1 เกี่ยวกับหลักการพื้นฐาน บทที่ 2 หลักแห่งการปฏิบัติการ และบทที่ 3 เป็นบทส่งท้าย หนังสือนิติศาสตร์แนวพุทธช่วยให้ผู้อ่านได้รับมุมมองใหม่ในการพิจารณากฎหมาย และการปฏิบัติตามกฎหมายโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่ให้ผู้อ่านมีมุมมองที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้อื่นและเป็นเครื่องมือในการประสานระหว่างความยุติธรรมตามหลักกฎหมายกับความยุติธรรมทางศีลธรรมอย่างกลมกลืนกัน หนังสือนิติศาสตร์แนวพุทธ ผู้อ่านจะได้เรียนรู้วิธีคิดและการวิเคราะห์ที่ไม่เน้นเพียงการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด แต่ยังพิจารณาถึงความถูกต้องในเชิงศีลธรรมและคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับกับความเชื่อทางพุทธศาสนาที่เน้นการปฏิบัติชอบเพื่อสันติสุขและสมานฉันท์ในสังคมไทย นอกจากนี้การศึกษาแนวคิดพุทธศาสตร์แนวพุทธยังช่วยให้ผู้อ่านสามารถพัฒนาการตัดสินใจอย่างรอบคอบมากขึ้น โดยอาศัยหลักของคำสอนในพระพุทธศาสนามากขึ้นเพื่อนำไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล

นิติศาสตร์กับธรรมศาสตร์

นิติศาสตร์ หมายความว่า วิชากฎหมายโดยเฉพาะ ส่วนธรรมศาสตร์ หมายถึง เป็นกฎหมาย หรือ กติกาของสังคมที่สืบกันมาตั้งแต่ดั้งเดิม นิติศาสตร์แนวพุทธ หมายถึง วิชากฎหมายในทางปฏิบัติที่วางไว้ตามผู้ตรัสรู้ผู้ตื่นแล้ว ผู้เบิกบานแล้ว เพื่อให้สะดวกต่อการอ่านให้เข้าใจง่ายขึ้น คือ มีหลักการพื้นฐาน หลักแห่งการปฏิบัติการ และบทส่งท้าย กฎหมายกับแนวพุทธเกี่ยวข้องกันเสมอ หนังสือนิติศาสตร์แนวพุทธ ช่วยให้ผู้อ่านได้รับมุมมองใหม่ในการพิจารณากฎหมาย และการปฏิบัติตามกฎหมายโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องมือในการประสานหลักกฎหมายกับทางศีลธรรมอย่างกลมกลืน

1. หลักการพื้นฐาน

นิติศาสตร์แนวพุทธ คือ แนวคิดการศึกษากฎหมายที่นำหลักคำสอนและปรัชญาของพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้กับกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม โดยเน้นการเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ ความยุติธรรม

ความกรุณา และจริยธรรมที่เกิดจากความรู้แจ้งในทุกข์และการดับทุกข์ การนำนิติศาสตร์แนวพุทธมาใช้มีเป้าหมายให้กฎหมายมีความยุติธรรมโดยแท้จริง สอดคล้องกับหลักธรรมที่เน้นความมีเมตตา กรุณา ความไม่เบียดเบียนและความเคารพในสิทธิและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งต่างจากกฎหมายทั่วไปที่เน้นการบังคับใช้และบทลงโทษเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม สำหรับนักกฎหมายนั้นปรัชญากฎหมายธรรมชาติย่อมเป็นเสมือนหนึ่งหลักศีลธรรมประจำใจที่จะคอยเตือนให้ระลึกอยู่เสมอว่าจุดมุ่งหมายของการใช้กฎหมายก็คือ การสร้างเสริมความยุติธรรมและความดีงามให้แก่สังคมมิใช่เนาเอากฎหมายมาใช้ในการแสวงหาประโยชน์และอำนาจให้แก่ตนเองเพราะนักกฎหมายต่างพากันประพฤติปฏิบัติเช่นนั้น กันเช่นนั้นหมดทุกคนแล้วทั้งกฎหมายและนักกฎหมายเองก็จะมีคุณค่าเป็นเพียงเครื่องมือสำหรับการสร้างความยุติธรรมและความซื่อสัตย์ให้กับสังคมโดยไม่มีขอบเขตจำกัดแต่อย่างใดนั่นเอง

2. หลักแห่งการปฏิบัติกร

หลักแห่งการปฏิบัติกรของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) ท่านได้พูดถึงหลักธรรมบังคับหรือประยุกต์และปฏิบัติตามหลักธรรมจะได้ประโยชน์ การปฏิบัติตามหลักธรรมะมากมายในชีวิต กฎหมายและนิติศาสตร์มีความสำคัญต่อชีวิตและสังคมจึงต้องมีหลักนิติธรรม (The Rule of Law) เกิดขึ้น หลักนิติธรรม เป็นถ้อยคำในอุดมคติซึ่งมีผู้กล่าวขวัญกันมานานรูปคำมีลักษณะเป็นนามธรรมทำให้รู้สึกเคลือบคลุมหรือว่างเปล่า เหมือนกับความรู้สึที่ได้เกิดขึ้นเมื่อพยายามทำความเข้าใจต่อคำว่า ความยุติธรรม ความเป็นธรรม ความเสมอภาค หลักนิติธรรมต้องเข้าใจปรัชญาทางสังคมหรือการเมืองด้วยซึ่งโดยพื้นฐานทั่วไปแล้วหลักนิติธรรมจะสัมพันธ์อันเกี่ยวเนื่องอยู่กับเรื่อง กฎหมาย เหตุผล และศีลธรรม เสรีภาพ ของประชาชนและรัฐ ความยุติธรรมความเสมอภาคในรูปแบบซึ่งเน้นถึงความเสมอภาคที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรในบทบัญญัติของกฎหมาย อาทิในกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ปรากฏรูปแบบภายนอกที่เชิดชูถึงความเสมอภาคของบุคคลที่จะได้รับการปฏิบัติต่อหน้ากฎหมายอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่มีแบ่งแยกหรือเลือกปฏิบัติหรือความเสมอภาคในเนื้อหา ซึ่งหมายถึง ความเสมอภาคที่มีผลปรากฏขึ้นจริง ๆ ในตัวบุคคลทั่วไปในสังคม มิใช่ความเสมอภาคที่ปรากฏอยู่แต่เพียงเป็นตัวอักษร หรือคำพูดหู ๆ ในกฎหมาย ดังนั้นหลักกฎหมายและนิติบัญญัติมีความสำคัญต่อชีวิตและสังคมอย่างมาก การศึกษาด้านนิติศาสตร์จึงเป็นเรื่องใหญ่ขอบข่ายกว้างขวางลึกซึ้งซึ่งมากจึงต้องใช้หลักธรรมต่าง ๆ ของพระพุทธเจ้าช่วยในการเกลาจิตใจผู้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขตลอดไป

มองอดีตถึงปัจจุบัน เพื่อสร้างสรรค์อนาคต

การลงโทษทางอาญา คือ มาตรการที่กำหนดไว้ สำหรับลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ โทษประหารชีวิต โทษจำคุก โทษกักขัง โทษปรับ และโทษริบทรัพย์สิน เป็นต้น การลงโทษทางอาญาพระภิกษุสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ทุกฉบับในอดีตกาลไม่มีการลงโทษจำคุกทางอาญาแก่พระภิกษุสงฆ์แต่อย่างใดมีการการลงโทษทางพระวินัยเท่านั้น หากพระภิกษุสงฆ์กระทำความผิดวินัยร้ายแรงก็มีเพียงลงโทษตามพระวินัยของพระภิกษุตามศีล 227 ข้อเท่านั้น ต่อมามีบทบัญญัติลงโทษพระภิกษุสงฆ์ตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 42 , 43 , 44 , 44

ทวิ โดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 การลงโทษจำคุกพระภิกษุสงฆ์ถือว่าเป็นโทษที่ร้ายแรงแก่พระภิกษุในกฎหมายอาญา ดังนั้น พระภิกษุสงฆ์เป็นตัวแทนเป็นบุตรของพระพุทธเจ้าอยู่ในสถานะที่อุบาสก อุบาสิกาให้การเคารพศรัทธาอันนับถือกราบไหว้ในศาสนาพุทธ การลงโทษทางอาญาจึงเป็นการลงโทษที่ร้ายแรงและเป็นโทษที่ซ้ำซ้อนอยู่กับประมวลกฎหมายอาญา

บทวิจารณ์ : คุณค่าของหนังสือ

ในหนังสือเล่มนี้ ผู้วิจารณ์ได้ทราบถึงคุณค่าของหนังสือในจุดเด่นที่ควรสนับสนุนอย่างยิ่งและในส่วนที่เป็นจุดควรพัฒนาของหนังสืออันควรนำไปแก้ไขดังต่อไปนี้

1. จุดเด่นของหนังสือ

หนังสือนิติศาสตร์แนวพุทธเป็นหนังสือที่มีคุณค่าต่อการอ่านและเพิ่มพูนปัญญาความรู้จากเนื้อหาและความศรัทธาทางพระพุทธศาสนา โดยเรียบเรียงจากเนื้อหาในหลักธรรมหลายด้าน และนำหลักธรรมมาเรียบเรียงให้อ่านง่ายขึ้น แต่ละบทแทรกเนื้อหาให้เกิดความเข้าใจและเกิดจินตนาการในขณะอ่านกลมกลืนกันซึ่งสามารถสรุปจุดเด่น 3 ด้าน

1.1 ด้านรูปแบบการเขียน

เป็นการเขียนโดยอาศัยหลักธรรมในพระไตรปิฎกเขียนภาษาบาลีซึ่งเหมาะสมกับหนังสือดังกล่าว ภาษาที่เรียบเรียงนั้นเข้าใจได้ง่ายและชัดเจน มีความเชื่อมโยงทางด้านเนื้อหาและเหตุผล โดยมีการเสนอแนะในหนังสือในปัญหาที่แท้จริงแนวทางชัดเจน ผู้เขียนได้อาศัยข้อมูลในพระไตรปิฎกเปรียบเทียบ เพื่อแนะแนวทางต่อไป หนังสือเล่มนี้แม้จะเป็นภาษาบาลีซึ่งยากต่อการแปลและเข้าใจมากก็ตามแต่ผู้เขียนได้พยายามยกตัวอย่างในเรื่องต่าง ๆ ให้เห็นและเข้าใจมากมาย แต่การอ่านก็เข้าใจยากเหมือนเดิมเพราะการเขียนยกตัวอย่างมาจากพระไตรปิฎกซึ่งผู้อ่านไม่สามารถสืบค้นได้ทันใจในเวลาอ่านหนังสือเล่มนี้ จึงควรแปลภาษาบาลีเป็นภาษาธรรมดาทั่วไปให้ผู้อ่านได้เข้าใจมากกว่านี้ เมื่อผู้อ่านเข้าใจจะได้นำหลักธรรมต่าง ๆ นำสู่การปฏิบัติให้รู้เห็นแจ้งต่อไป

1.2 ด้านเนื้อหาและภาษา

หนังสือเล่มนี้ มีการวางเนื้อหาในหลักธรรมในพระไตรปิฎกอ้างอิงตลอดและมีภาษาบาลียกตัวอย่างให้เข้าใจตลอดตามแนวหลักธรรม ตามประสบการณ์ที่มากของผู้เขียนในเรื่องด้านพระพุทธศาสนาของเรา พยายามยกตัวอย่างเปรียบเทียบเหตุการณ์นอกประเทศให้ผู้อ่านเข้าใจมากขึ้นเหมาะแก่การอ่านอย่างยิ่ง และผู้เขียนพยายามกล่าวถึง พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทุกฉบับเน้นการใช้อำนาจหลักการบังคับมากเกินไปไม่เป็นไปตามหลักการของพระพุทธศาสนา ผู้เขียนไม่ได้เสนอแนะให้แก้ไขอย่างไรจึงจะเป็นการถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา เพียงแต่กล่าวว่า ถ้าสถาบันสงฆ์ไม่มีประสิทธิภาพก็ไม่สามารถเป็นปัจจัยปรุงแต่งสร้างสรรค์สังคมในทางที่ดีได้และยังเสนอแนะพัฒนาคนในด้านพฤติกรรมต่อกฎหมาย พร้อมกับการพัฒนาด้านจิตใจและปัญญาพร้อมกัน และผู้เขียนได้กล่าวถึงหลักนิติธรรม คือปกครองกันด้วยกฎหมาย คือกฎหมายเป็นใหญ่ในแผ่นดินคือเป็นธรรมาธิปไตย และยกปัญหาในสังคมต่างประเทศ เช่น อเมริกา มีปัญหาการแบ่งแยกผิว

ปัญหาการทารุณเด็ก ปัญหาการฟ้องเรียกค่าเสียหายต่างๆ ซึ่งในสังคมไทยไม่มีแบบนี้ ผู้เขียนได้ฝากหลักต่าง ๆ ไว้พิจารณาเท่านั้น

1.3 ด้านรูปเล่ม

ด้านรูปเล่ม หนังสือมีขนาดพอประมาณ ขนาดพกพาสะดวก มีเนื้อหาหลักธรรมที่เป็นประโยชน์และนำไปปฏิบัติได้ มีการยกตัวอย่างเปรียบเทียบอย่างมากมายในหนังสือเล่มนี้ มีหัวข้อเนื้อหาในสารบัญติดตามได้สะดวกต่อการอ่านและค้นหาข้อมูลต่อไป และเป็นการเขียนอาศัยการรวบรวมข้อมูลทางการศึกษามาเพื่อสร้างความสมบูรณ์ของหนังสือ เนื้อหาที่เรียบเรียงนั้นเข้าใจได้ง่ายขึ้นและมีความชัดเจน มีความเชื่อมโยงทางด้านเนื้อหาและเหตุผล โดยมีเสนอการเสนอปัญหาที่แท้จริง แนวทางชัดเจน ผู้เขียนได้อาศัยข้อมูลในพระไตรปิฎกและประสบการณ์ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ เปรียบเทียบ วิพากษ์ เพื่อสร้างแนวทางให้ความรู้แก่ผู้อ่านหนังสือเล่มนี้ในด้านนิติศาสตร์แนวพุทธ กับ พระพุทธศาสนาจะเชื่อมโยงกันและได้ประโยชน์สูงสุดอย่างไร

2. จุดที่ควรพัฒนา และข้อเสนอแนะ

ในหนังสือเล่มนี้ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่าจุดควรพัฒนาและข้อเสนอแนะที่ควรแก่การแก้ไขบางประการ 2 ด้านดังนี้

2.1 ด้านเนื้อหา

การใช้ภาษาบาลี ในเนื้อหามากเกินไป เนื้อหาทางด้านนิติศาสตร์มีน้อยเกินไป และไม่ได้เปรียบเทียบนิติศาสตร์แนวพุทธ กับนิติศาสตร์ให้เห็นชัดเจนมีแต่ข้อเสนอแนะในหนังสือเท่านั้น หนังสือเล่มนี้เรียบเรียงขึ้นมาให้ผู้อ่านเข้าใจหลักธรรม และหลักกฎหมายทางด้านนิติศาสตร์บางอย่างเท่านั้น ซึ่งผู้อ่านต้องศึกษาเพิ่มเติมหาคำแปลภาษาบาลีและแปลเป็นภาษาที่เข้าใจง่ายกว่านี้ด้วยตนเองประกอบในหนังสือเล่มนี้ด้วย และการพัฒนาทางจิตใจ และ ปัญหา คืออะไรจะพัฒนาอย่างไร ต้องหาหนังสือต่าง ๆ มาประกอบการอ่านหนังสือเล่มนี้ด้วยจึงจะเข้าใจโดยง่าย ส่วนด้านกฎหมายต้องไปอ่านหนังสือเพิ่มเติมในด้านกฎหมาย อย่างคำว่าหลักนิติธรรม (RULE OFF LAW) และต้องอ่านพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และ ปัจจุบันที่แก้ไขใหม่ประกอบด้วยจึงจะเข้าใจกฎหมายคณะสงฆ์ดีขึ้น ผู้อ่านจะได้เข้าใจในการศึกษาอย่างต่อเนื่องต่อไป

2.2 ด้านสำนวนการเขียน

ผู้เขียนใช้หลักธรรมในพระไตรปิฎกใช้ภาษาบาลีมากเกินไป และเปรียบเทียบหลักกฎหมายน้อยเกินไป ใช้หลักธรรมในการโน้มน้าวให้ผู้อ่านได้ติดตามยากเกินไปและไม่ได้เขียนแนวนิติศาสตร์ให้เห็นชัดเจนมากกว่านี้ ใช้หลักธรรมรวม ๆ มาในหนังสือซึ่งทำให้ผู้อ่านไม่สามารถนำไปเชื่อมโยงกับแนวนิติศาสตร์ได้มาก และภาษาที่ใช้ต้องไม่ใช่ทางวิชาการมากเกินไปควรใช้ภาษาแบบชาวบ้านที่อ่านเข้าใจง่ายมากกว่านี้ การเขียนยกหลักธรรมและภาษาบาลีนั้น ต้องยกตัวอย่างให้เห็นชัดเจนมากกว่านี้ ภาษาที่ใช้ต้องเป็นภาษาที่ชาวบ้านเข้าใจได้ง่าย และด้านนิติศาสตร์นั้น ควรยกตัวอย่าง พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตราใดข้อใด ที่ไม่ได้เชื่อมโยงกับหลักพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน เพื่อจะได้เป็นแนวทางปรับปรุงแก้ไขในวาระต่อไปเพื่อให้เข้ากับหลักพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงต่อไป

สรุป

นิติศาสตร์แนวพุทธ คือ แนวคิดการศึกษากฎหมายที่นำหลักคำสอนและปรัชญาของพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้กับกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม แนวทางนิติศาสตร์แนวพุทธให้ความสำคัญกับการพัฒนาจิตใจของบุคคลและการเสริมสร้างความเป็นธรรม ตามหลักอริยสัจ 4 คือ การเข้าใจทุกข์ การรู้ถึงเหตุของทุกข์ การรู้วิธีการดับทุกข์ และการปฏิบัติตามทางอันมีศีล สมาธิ สติ และปัญญา หนังสือนิติศาสตร์แนวพุทธมีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง เพราะเป็นการประยุกต์หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเข้าสู่ระบบกฎหมาย โดยใช้หลักการของศีลธรรม และเมตตาเป็นแก่นหลัก หนังสือนี้ชี้ให้เห็นว่า การจัดความยุติธรรมไม่ควรเป็นเพียงแต่การบังคับใช้กฎหมายตามตัวบทแต่ต้องคำนึงถึงความกรุณา และประโยชน์สุขของผู้เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังช่วยสร้างจิตสำนึกทางศีลธรรมให้กับผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระพุทธศาสนาที่เน้นการละวางจากอดีตตา และการทำเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน และทั้งยังช่วยให้ผู้อ่านมีมุมมองที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้อื่นและรักษาความสงบสุขในสังคมตลอดไป

บรรณานุกรม

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2539). *นิติศาสตร์แนวพุทธ*. กรุงเทพฯ: สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด.